

#VoltooidLeven

Slide:

“Ik ben klaar met leven, maar het lijkt wel alsof de dood mij is vergeten...” #VoltooidLeven

Lieve mensen,

Toen God de aarde schiep, toen maakte hij als kroon op de schepping de mens. Hoe dat gegaan is, daar gaat het nu niet om. Ik wil ook best nog wel eens over evolutie en schepping preken. Maar dit is wat de Bijbel, het woord van God schrijft. De mens als kroon op de schepping. En vervolgens geeft God aan Adam en Eva enorm veel verantwoordelijkheid:

Slide Genesis 1²⁸ Hij zegende hen en zei tegen hen: ‘Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.’

Enorm veel verantwoordelijkheid. De mens moet de aarde in cultuur brengen. En krijgt daar grote vrijheid in. Namens God de aarde beheren. We zongen daar ook over met Psalm 8. Die vrijheid is zelfs zo groot, dat je als mens ook *tegen* God kunt kiezen. Hij grijpt dan niet in. Dus enorme vrijheid.

Nou, die vrijheid nemen we als mens. Er is sindsdien veel gebeurd. Mensen vonden gereedschap uit. Maar ook wapens. Mensen maakten medicijnen. Allerlei apparaten. Verbouwden voedsel en veredelden gewassen. Heel veel werd efficiënter. De mens heeft daarmee verregaande grip op het leven gekregen. En dat is ook prima. Dat was Gods bedoeling.

En nou is de spanning: hoeveel verantwoordelijkheid heb je en mag je nemen? Gaat dat zelfs over leven of dood? Er zijn hier mensen in de kerk, die in de gezondheidszorg werken. Dan kom je soms voor beslissingen te staan. Zo groot. Beslissingen waarmee je een leven kan verlengen. Waarmee je een natuurlijke dood kunt uitstellen. En dat juichen we toe. Maar dan beslis je dus, met de mogelijkheden die je gegeven zijn, over het leven. Over de lengte van een leven van een mens.

En waar zit dan de grens?

Ik wil in deze dienst een aantal lijnen verkennen. Een stukje aflopen. En ik denk dat we met meer vragen de kerk uitgaan, dan antwoorden. Misschien. Maar ik leg die vragen daarmee dus in de gemeente. Als veilige plek, waar het Woord zijn werk kan doen. Waar je samen zoekt naar de weg. Op kringen. Tijdens de koffie. In je gezin. Of met vrienden.

Slide **1. Je mag niet moorden**

God zegt nadrukkelijk *niet*: je mag niet doden. In situaties van zelfverdediging, van oorlog, maar ook eventueel van de doodstraf, als die in een land bestaat. Dan is doden van mensen niet per definitie

tegen het gebod van God in. Dat moet wel gebeuren volgens recht. Het internationale recht. Maar ook de wetten in een land. Paulus schrijft in Romeinen 13 dat de overheid daar over gaat. Dus doden mag wel, onder bepaalde voorwaarde. Maar niet als het tegen het recht is.

Stel nu dat de wet 'voltooid leven' aangenomen wordt hier in Nederland. Dan is 'doden volgens het recht' opgerekt tot het straffeloos helpen bij zelfdoding. Wel met allerlei waarborgen omgeven. Het gaat niet zomaar. Maar dan kun je een ander dus zonder rechtsvervolging helpen bij het doden van zichzelf. En je kunt er ook zelf voor kiezen binnen het rechtssysteem. Valt dit nou onder het gebod van God, of niet?

Kijk, ik geloof dat mensen die zichzelf van het leven beroven. Dat die daarmee niet Gods genade verspelen. Gods genade gaat veel verder en is veel barmhartiger dan de kerken vroeger vaak oordeelden. Mensen die zichzelf van het leven beroofden werden buiten de muren van het kerkhof begraven. Maar dat is onterecht: doodzonden bestaan niet. Wie leeft met de Heer, die sterft ook met de Heer. Ook als je dat in paniek of na berekening zelf doet. Daar bestaat voor mij geen twijfel over.

Maar hier gaat het over iets anders. Bij zelfdoding laat je vaak de nabestaanden in vertwijfeling, boosheid en verdriet achter. Deze wet wil helpen om mensen, die echt klaar zijn met leven, legaal er uit te laten stappen. Na overleg met de nabestaanden en ook met hun medeweten. En dan is nogmaals de vraag: waar zit de grens? De kleine christelijke partijen hebben zelfs een motie van wantrouwen tegen het kabinet ingediend om de 'wet voltooid leven'. Maar is ook dit niet in handen van mensen gelegd door God? Mogen mensen hier zelf over beslissen?

Ik wil een aantal teksten er naast zetten met elke keer een vraag ter overweging:

Slide Genesis 2 ⁷ Toen maakte God, de HEER, de mens. Hij vormde hem uit stof, uit aarde, en blies hem levensadem in de neus. Zo werd de mens een levend wezen.

Vraag hierbij: God geeft het leven. Mogen wij invloed uitoefenen op de lengte van ons leven?

Slide Genesis 9 ⁵ En ik zal genoegdoening eisen wanneer jullie eigen bloed, waarin je levenskracht schuilt, wordt vergoten; ik eis daarvoor genoegdoening van mens en dier. Van iedereen die zijn medemens doodt, eis ik genoegdoening. ⁶ Wie bloed van mensen vergiet, diens bloed wordt door mensen vergoten, want God heeft de mens als zijn evenbeeld gemaakt.

Vraag hierbij: geldt dat alleen voor het leven van anderen? Of gaat het ook over je eigen leven?

Slide Psalm 73 ²³ Maar nu weet ik mij altijd bij u,
u houdt mij aan de hand
²⁴ en leidt mij volgens uw plan.
Dan neemt u mij weg, met eer bekleed.

Vraag hierbij: zou het binnen Gods plan passen dat jij je leven zelf beëindigt? Of verras je hem dan?

Slide Psalm 139 ¹⁶ Uw ogen zagen mijn vormeloos begin,
alles werd in uw boekrol opgetekend,
aan de dagen van mijn bestaan ontbrak er niet één.

Vraag hierbij: hoeveel eigen verantwoordelijkheid zit hier in?

Slide Matteüs 4⁷ Jezus antwoordde: 'Er staat ook geschreven: "Stel de Heer, uw God, niet op de proef."'

Vraag hierbij: dit wordt bij de catechismus (zondag 40) aangegeven als bewijstekst daarbij dat je niet roekeloos mag zijn. Heeft deze tekst ook iets over dit thema te zeggen?

En tenslotte:

Slide Romeinen 14⁷ Niemand van ons leeft voor zichzelf, en niemand van ons sterft voor zichzelf.⁸ Zolang wij leven, leven we voor de Heer; en wanneer wij sterven, sterven we voor de Heer. Dus of we nu leven of sterven, we zijn altijd van de Heer.

Vraag hierbij: hoe kun je deze tekst gebruiken als argument *voor* de wet op voltooid leven?

Slide **2. Lijden en leven**

In onze westerse maatschappij wordt het lijden zo veel mogelijk uitgebannen. Dat zie je op allerlei gebied. De mens wil controle over alles. En het moet ook *smooth*, zeg maar gladjes verlopen. Niet te veel tegenslag, niet te veel pijn. We lopen daar het liefst omheen. Afzien dat doen we eigenlijk alleen als we er zelf voor kiezen. In sport bijvoorbeeld. En ook soms in je carrière. Dan moet je vaak even doorbijten voordat je je beloning krijgt, je doel bereikt. Het is gecontroleerd lijden.

De bijbel laat ons zien, dat lijden bij het leven hoort. Ik vind het altijd zo wonderlijk hoe mensen uit andere culturen het lijden duiden. En dragen. Ze kunnen meestal veel meer hebben. Aanvaarden lijden als onderdeel van het leven. Ook van het leven met God. De waarom-vraag is vooral een Westerse vraag. Afscheid nemen van God om lijden is vooral in onze cultuur een ding.

Dus wij hier in onze maatschappij, wij willen lijden vermijden. En het *kan* ook. Ongelooflijk veel mogelijkheden zijn er. Je *hoeft* niet te lijden. Zo zeggen we. Pijn kan bestreden worden. Onderdrukt. Verdriet kun je wegstoppen. Een rottig huwelijk, daar stop je mee. En gehandicapt leven laat je voor de geboorte weghalen. Want je hoeft toch niet te lijden!?

De Bijbel leert ons: met de zonde is er lijden in de wereld gekomen. Met smart komen kinderen ter wereld. En ook je werk: de aarde zal je tegenwerken. Met andere woorden: wil je toekomstgericht leven, dan doet dat zeer. Creatief zijn gaat met pijn gepaard. Kunstenaars weten dat. Juist het ervaren van gebrokenheid levert de mooiste literatuur op. De mooiste beeldende kunst.

Dat is een gegeven dat we vaak uit het oog verliezen: nieuw leven gaat gepaard met pijn. Sterven is ook een proces dat leidt naar nieuw leven. JJ Suurmond schreef in Trouw afgelopen dinsdag, dat hulp bij sterven als het ware geboortehulp is. Als het leven voldragen is, dan mag je mensen helpen. Zoals we ook de datum van een geboorte kunnen bepalen. Zo kun je ook de datum van het sterven bepalen. Dat is wat kort door de bocht, maar de gedachte laat me niet los.

Over dat pijn hoort bij een proces dat naar nieuw leven leidt. Dat zie je het duidelijkst in Romeinen 8. Ik wil daar een stuk uit voorlezen.

Slide ¹⁸ Ik ben ervan overtuigd dat het lijden van deze tijd in geen verhouding staat tot de luister die ons in de toekomst zal worden geopenbaard. ¹⁹ De schepping ziet er reikhalzend naar uit dat openbaar wordt wie Gods kinderen zijn. ²⁰ Want de schepping is ten prooi aan zinloosheid, niet uit eigen wil, maar door hem die haar daaraan heeft onderworpen. Maar ze heeft hoop gekregen, ²¹ omdat ook de schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en zal delen in de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt. ²² Wij weten dat de hele schepping nog altijd als in barensweeën zucht en lijdt. ²³ En dat niet alleen, ook wijzelf, die als voorschot de Geest hebben ontvangen, ook wij zuchten in onszelf in afwachting van de openbaring dat we kinderen van God zijn, de verlossing van ons sterfelijk bestaan.

Het is overweldigend hoe Paulus het lijden beschrijft. Ik wil daar nog wel eens apart over preken. Jan Steen heeft niet zo lang geleden hier een preek over gelezen van Sietse Greving. Die zou je er ook nog eens bij kunnen pakken. Feit is dat lijden volop bij het leven hoort. Wie zegt: je hoeft niet te lijden, die heeft het leven niet begrepen. En hoe ver dat lijden dan moet gaan, kijk, daar is over te praten.

Ook met God. Paulus deed dat onder andere. Moet ik hier aan lijden? Zo vroeg hij. Drie gebedsperiodes lang smeekte hij God of hij verlost kon worden van, zoals hij het noemt, een doorn in het vlees. Iets waar de satan hem mee kwelt. Hij schrijft:

Slide 2 Korintiërs 12 ⁸ Ik heb de Heer driemaal gesmeekt mij van hem te bevrijden, ⁹ maar hij zei: 'Je hebt niet meer dan mijn genade nodig, want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.' Dus laat ik mij veel liever voorstaan op mijn zwakheid, zodat de kracht van Christus in mij zichtbaar wordt. ¹⁰ Omdat Christus mij kracht schenkt, schep ik vreugde in mijn zwakheid: in beledigingen, nood, vervolging en ellende. In mijn zwakheid ben ik sterk.

God zegt hier: draag je lijden geduldig. En wees afhankelijk van mijn genade. Dit is wat bij jouw leven hoort. Lijden is om zo te zeggen 'part of the deal'.

Dat dus over leven en lijden.

Slide **3. Barmhartigheid**

Wat is barmhartigheid? Dat is dat je met erbarmen met iemand bewogen wordt. Jezus Christus is als geen ander barmhartig. Dat lees je regelmatig in de evangeliën. Dan heeft hij eigenlijk even genoeg aan zichzelf. Wil zich terugtrekken om te bidden. Even alleen zijn. Maar dan ziet hij de mensen en

dan, zo staat er, dan keert zijn hart zich in hem om. Dat is barmhartigheid. Je ziet die ander. Zijn of haar nood. En vervolgens sta je die ander daarin bij. Je blijft bij iemand.

De regering zegt, dat het een daad van barmhartigheid is, als je mensen de ruimte geeft om een eind te maken aan een voltooid leven. En als je daar niet aan wilt, dan word je al snel als onbarmhartig bestempeld. Zoals Thijs van den Brink in een column in Visie schreef.

Maar barmhartigheid zit hem niet in welke mening je hebt. Maar is een houding. Hoe dichtbij wil je bij die ander komen? Om werkelijk de diepste motieven en noden te peilen. Dat is Jezus. Dat is God. Die weet wat in je hart leeft. Die weet waar je naar verlangt. Die kijkt niet naar de vraag aan de buitenkant: mag ik alsjeblieft dood? Nee, die peilt dieper.

En dan zie je ineens een hele rits aan motieven. Waarom mensen menen dat hun leven voltooid is. Vaak is dat anders op te lossen dan met een pil van Drion. Maar misschien soms ook niet. In ieder geval kun je als christen – en ook als overheid – niet te snel gaan in deze dingen. Pasklare antwoorden geven vaak aan, dat je niet geluisterd hebt.

Barmhartigheid begint er mee dat je die ander ziet. Dat je luistert. Naar wat er leeft in het hart. En daar is een kans voor christenen. Voor ons als medemensen. Deze wet heeft veel te maken met het alom aanwezige individualisme. Je voelt je al snel tot last van de ander. Als jij een mens nabij kan komen. Dan zul je zien dat verlangens misschien anders worden. Verlangen naar de dood betekent: klaar zijn met eenzaamheid. Ook met pijn. Barmhartigheid betekent dat je peilt wat een hart verlangt. En dat je daar, indien mogelijk, een oplossing kan geven.

En als verlangen naar de dood echt verlangen naar de dood blijkt. Zelfs dan geen afstand nemen van mensen. Maar dichtbij blijven. Hoe dan ook. Dat is barmhartigheid.

Slide **4. Waarde van het leven**

Ieder leven is waard om geleefd te worden. Omdat God het leven geeft. Ieder mens is uniek en waardevol. Dat is onafhankelijk van IQ, prestaties, gezondheid, leeftijd, huidskleur, geslacht en ga zo maar door. Dat is niet alleen maar een zin op papier, maar dat is levende werkelijkheid in de gemeente van Christus. We zien elkaar hier als waardevol. We kunnen niet zonder je. En ook niet zonder al die andere mensen die God op ons pad plaatst.

De waarde van het leven zit dan ook in relaties. Dat *is* leven ten diepste: in relatie staan. Als iemand sterft, dan is het de relatie die je mist. Ik mis hem of haar. Je zegt niet: wat jammer dat het hart het niet meer doet. Dood is dat de relaties doorgesneden worden. God heeft er ook voor gekozen om jou in relatie, in ieder geval tot je ouders, op de wereld te zetten. Ik zou daar nog veel meer over kunnen zeggen vanuit de bijbel.

In onze maatschappij is waarde van het leven langzamerhand een economisch kostenplaatje geworden. Als je een gehandicapt kind verwacht, dan moet je er rekening mee houden dat dat de maatschappij veel kost. En bejaarden zijn duur. Zeker als ze ziek worden. Als ze afhankelijk worden. Dat is een enge ontwikkeling.

De bijbel zet daar duidelijk tegenover, dat je als mens hoe dan ook waardevol bent in de ogen van God. Hij vindt, zolang jij ademt, dat jouw leven waarde heeft. De moeite is dat wij die niet altijd

kunnen meten. Dat wij niet altijd begrijpen wat God nog voor plan met ons heeft. En dan kan het zijn dat je voor je gevoel uitgeleefd bent. Maar dat het nog heel lang duurt voor je je laatste adem uitblaast.

Daarover hebben we een klein stukje met elkaar nagedacht. En wat de gesprekken ook gaan opleveren. Laten we er in ieder geval op letten dat het niet aan ons mag liggen, als mensen zich uitgerangeerd voelen. Laten we barmhartig met elkaar in verbinding leven. In de gemeente. Paulus schrijft in 1 Korintiërs 12 dat niemand kan worden gemist. Wij zijn een lichaam en ieder is een deel daarvan.

Maar ook buiten de gemeente. Barmhartig zijn. Mensen nabij komen. Niet op afstand oordelen over een doodswens. Of over een wetgever die een wet maakt. Maar dicht bij de mensen om ons heen staan. De noden zien. En niet alleen voor jezelf leven. Dan vinden we ook rondom 'voltooid leven' de weg wel. En laten we in ieder geval zien dat God de ander waardevol vindt.

Amen